

Ni dovolj samo zamenjava direktorja ARRS

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) ima sicer novega direktorja, a ji je še pred njegovim imenovanjem in pod začasnim vodstvom prejšnjega direktorja uspelo še zadnji trenutek razdeliti dodatna finančna sredstva – menda najodličnejšim programskim skupinam. Poraba tako dodeljenih dodatnih sredstev za leto 2014 se lahko prenese v leto 2015. Razdelitev omenjenih sredstev programskim skupinam je potekala po kriterijih in postopkih, ki so jih definirali in vodili predvsem uradniki ARRS, in je na koncu pripeljala do dodelitve sredstev »izbranim« programskim skupinam. Dodeljeno povečanje financiranja tako izbranim programskim skupinam velja tudi za naslednja leta.

Tuji recenzenti pri izbiri programskih skupin s povečanim financiranjem niso bili udeleženi. Prav tako ni bilo preverjanja morebitnih konfliktov interesov. Nekateri vodje programskih skupin, ki so jim dodelili povečano financiranje, v svoji raziskovalni skupini dopolnilno zaposlujejo uradnike ARRS (kot je razvidno iz baze SICRIS).

Ob objavi rezultatov tega razpisa, ki je na voljo na domači strani ARRS, bi bilo treba narediti celostno analizo dejanske znanstvene uspešnosti in primerjave med dobro in slabo ocenjenimi programskimi skupinami, ki bi bila izvedena po mednarodnih kriterijih. Vendar ta analiza ni mogoča, ker šifre programskih skupin, ki niso dobile povečanega financiranja, niso bile javno objavljene.

Zato kot zgled navajam le primerjavo med programskima skupinama A in B, ki delujeta v isti znanstveni vedi. Programska skupina A ima približno 10-krat več čistih citatov v bazah WoS (*Web of Science*) in Scopus ter nekajkrat večji H-faktor (*Hirsch index*) kot programska skupina B. Vendar je bila v okviru Javnega poziva ARRS za povečanje financiranja raziskovalnih programov programska skupina A ocenjena kot premalo uspešna za dodatno financiranje, skupina B pa kot izredno uspešna, saj je dobila izdatno dodatno financiranje.

Omenjena ocena je bila namreč narejena predvsem na osnovi tako imenovane ocene A3, ki je izračunana na podlagi sredstev, ki jih pridobi programska skupina izven sistema financiranja ARRS. Kot je bilo pred kratkim opozorjeno tudi v tisku, je bilo mogoče v dosedanjem sistemu ARRS kot pridobljena sredstva A3 prikazati tudi »denar, ki lahko kroži«, kar pomeni, da so se lahko neopaženo prijavljala tudi sredstva, ki se iz projektov univerz in inštitutov ARRS prelivajo v gospodarstvo in nazaj, ter sredstva za storitve, kot so rutinska merjenja ali programiranja, ki nimajo ničesar skupnega z znanstveno uspešnostjo programske skupine.

Poleg tega ARRS do pred kratkim izvora sredstev za točke A3 ni natančno preverjala. Po uvedbi natančnejšega preverjanja izvora sredstev za točke A3 so se na novo pridobljene točke A3 menda zelo zmanjšale. Tudi to kaže, da ocena A3, ki se je uporabljala kot prevladujoči kriterij zadnjega javnega poziva ARRS za povečanje financi-

ranja raziskovalnih programov in zajema preteklo petletno obdobje, ni relevantna, saj za večino ocenjevalnega obdobja ni bila zadostno preverjena glede izvora in narave sredstev.

V register in sistem razdeljevanja točk A3 nimata vpogleda niti znanstveni svet niti upravni odbor ARRS, zato bi bilo treba rezultate omenjenega razpisa za povečanje financiranja raziskovalnih programov razveljaviti in popolnoma na novo oceniti preteklo znanstveno uspešnost programskih skupin (ter posledično tudi na novo razdeliti financiranje programskim skupinam) po sistemu ocenjevanja, kakršen je uveljavljen v tujini, na primer v Evropskem raziskovalnem svetu (ERC), kjer so znana tudi imena ocenjevalcev, zaradi česar ni mogoče kot ocenjevalce podtakniti nekompetentne znanstvenike, sodelavce ocenjevalcev/kandidatov ali kar uradnike ARRS.

Za povrh ne obstaja nikakršen sistem nadzora izven organov in strukture ARRS, ki bi kontroliral korektnost razpisov ARRS in jih po potrebi tudi razveljavil. To se zdi v nasprotju z zakonodajo in priporočili EU in že samo po sebi kliče k razveljavitvi zgoraj omenjenega razpisa. Tako kot tudi razpisa za mlade raziskovalce, kjer so lahko znanstveni sveti na posameznih vedah v dogovoru med njimi brez soglasja premeščali vloge prosilcev na področja, kjer prosilci sploh niso kandidirali, in tako določali izid razpisa. Tudi za mentorje mladim raziskovalcem in nosilce projektov ARRS bi se lahko ustreznost kandidiranja prosilca na posamezni znanstveni vedi ali področju

objektivno in enostavno preverjala na podlagi že narejenih analiz objav posameznih znanstvenikov glede na njihovo znanstveno področje, ki so za vse znanstvenike javno dostopne v mednarodni bazi WoS. Ne pa, da se to prepušča možnim manipulacijam in dogovorom članov znanstvenih svetov ved, ki imajo lahko pri tem svoje osebne interese.

Vodenje postopkov in razpisov ter ustrezni kriteriji in pravilniki ARRS potrebujejo korenito reformo, predvsem v približevanju vzorom in kriterijem v razvitem svetu, ter odpravo zapletenih birokratskih postopkov, ki jih ARRS nalaga znanstvenikom skozi celo leto in so namenjeni predvsem vzdrževanju obstoječe strukture ARRS, ne pa povečanju izkoristka proračunskih sredstev RS, ki bi rezultirali v dvigu znanstvene kakovosti rezultatov slovenskih raziskovalcev. Da se prekine obstoječe naveze med zaposlenimi ARRS in nekaterimi v znanstveni sferi, bo potrebna znotraj ARRS tudi kaj več kot le zamenjava direktorja. Pri tem mi misli uhajajo na staro BBC-jevo satirično-komično serijo *Yes, Prime Minister* in vlogo sekretarja sira Humphreya ter njegovih sodelavcev.

PROF. DDR. ALEŠ IGLIČ, Univerza v Ljubljani